

PASS

**Propagace přístupných představení
kombinujících hudbu a divadelní umění
pro osoby se specifickými potřebami**

Číslo grantové dohody:

101131091 — PASS — CREA-CULT-2023-COOP

Pokyny pro vysoce přístupné a inkluzivní představení

(ACCAC)

září 2025

PŘEHLED OBSAHU

1. Úvod	3
Přehled projektu	3
Cíle pokynů	4
Přijetí základních pojmů	5
Základní pojmy	5
2. Pokyny pro přístupná představení	7
Co je přístupnost	7
Přístupnost budov / prostředí a kognitivní přístupnost	7
Digitální přístupnost	8
Kreativní přístupnost	9
Služby v oblasti přístupnosti	10
Přístupná komunikace a bezpečnostní pokyny	13
Vytváření přístupných představení: plány a kontrolní seznamy	20
Krok 1: Posouzení stavu přístupnosti	20
Krok 2: Strategické cíle a akční plán pro implementaci	24
Krok 3: Monitorování a hodnocení	27
3. Přístupnost v praxi	32
Případová studie z projektu PASS	32
Přípravné práce	33
Umělecká rezidence	35
Zkoušky	37
Den představení	39
Reference	40

1. Úvod

Přehled projektu

[„Let’s PASS“](#) je projekt financovaný Evropskou komisí, jehož cílem je propagovat přístupná představení kombinující hudbu a divadelní umění pro osoby s různými druhy postižení a specifickými potřebami. Projekt je realizován ve spolupráci čtyř partnerských organizací z evropských zemí:

- Fondazione Arturo Toscanini (Itálie),
- ACCAC (Finsko),
- Studio Citadela (Česká republika),
- En Dynamei (Řecko).

Prostřednictvím inovativních strategií, umělecké spolupráce a zapojení komunity se [„Let’s PASS“](#) snaží vytvořit inkluzivnější a živější kulturní prostředí. Odstraňováním bariér a zvýšením pozornosti (veřejné prezentace) si klade za cíl proměnit divadelní umění v arénu, kde se může každý účastnit a rozvíjet.

Projekt, jehož součástí je pilotní inscenace s názvem „The Joy of Life“, si klade za cíl vytvořit referenční model pro multidisciplinární přístupná představení s inkluzivním multimediálním programem pro vysoce přístupná vystoupení.

Cíle pokynů

„Příručka pro vysoce přístupná a inkluzivní vystoupení“ je určena pro všechny, kteří chtějí organizovat přístupné a inkluzivní kulturní a performativní akce. Poskytuje vhled do myšlení i nástrojů potřebných k účinnému řešení problémů s přístupností.

První část těchto pokynů se zabývá klíčovými pojmy, jako jsou rovnost, rozmanitost a inkluze, které tvoří základ přístupnosti.

Ve druhé části jsou řešeny všechny aspekty přístupnosti. Od prostoru přes služby až po komunikaci jsou definovány hlavní pojmy, osvědčené postupy a příklady. Zde jsou také uvedeny kontrolní seznamy pro implementaci přístupnosti.

V poslední části nakonec aplikujeme teoretický rámec přístupnosti na praktické výzvy a čerpáme ze zkušeností a příkladů z reálného života z tvůrčího procesu projektu „[Let's PASS](#)“, který vznikl za přispění všech partnerů.

Základy

ZÁKLADNÍ POJMY

Rozmanitost se týká přítomnosti rozdílů v konkrétním prostředí, mezi které patří mimo jiné rasa, etnická příslušnost, pohlaví, věk, sexuální orientace, zdravotní postižení, socioekonomický status a kulturní zázemí. Uznává, že každý jedinec je jedinečný a že rozmanitost pohledů obohacuje kolektivní zkušenosti.

Porozumění a přijetí diverzity znamená vytváření prostředí, které tyto rozdíly vítá, respektuje a cení si jich. To vede k větší kreativitě a inovacím, lepšímu rozhodování, větší empatii a kulturnímu povědomí, lepším sociálním a organizačním výkonům a silnějšímu zapojení komunity.

Zatímco **rovnost** znamená, že všichni mají stejná práva a příležitosti, jednotné zacházení a zajištění, že nikdo není diskriminován na základě svých charakteristik, spravedlnost znamená poskytovat lidem zdroje a příležitosti, které potřebují k prosperitě, a uznávat různé potřeby a okolnosti. Na rozdíl od rovnosti, která se zaměřuje na stejné zacházení se všemi, spravedlnost se zaměřuje na dosažení férovosti a spravedlnosti, snaží se řešit individuální rozdíly a vytvářet spravedlivé a vyvážené prostředí.

Příklad: V divadle znamená spravedlnost poskytnutí přístupných míst k sezení pro osoby se zdravotním postižením, jako jsou místa přístupná pro vozíčkáře nebo místa s větším prostorem. Tím se zajistí, že jsou k plné účasti potřebná přizpůsobení, i když to znamená poskytnout dodatečnou podporu.

Inkluze znamená vytvoření prostředí, ve kterém se všichni cítí vítáni, oceňováni a vyslyšeni. Jde o zajištění plné účasti všech, bez ohledu na jejich původ nebo schopnosti. Radikální inkluze jde ještě dále tím, že aktivně odstraňuje bariéry, mění sociální normy a přijímá flexibilitu. Vyzývá nás, abychom přehodnotili naše vnímání zdravotního postižení a marginalizovaných skupin a uznali jedinečnou hodnotu a potenciál každého člověka. Například komunitní centrum praktikující radikální inkluzi by nabízelo rozmanité aktivity a bezbariérové zařízení, aby zajistilo, že se všichni mohou plně a rovnocenně účastnit.

Přístupnost je základní koncept, jehož cílem je zajistit rovný přístup a účast pro všechny jednotlivce, bez ohledu na jejich schopnosti nebo vlastnosti, a podporovat rovnost prostřednictvím spravedlnosti.

Dobrá přístupnost spočívá v uspokojování potřeb různých skupin a v tom, aby byla nabídka destinace (výkon, produkt nebo služba) snadno přístupná a poskytovala příležitosti k účasti a zážitkům bez ohledu na odlišné charakteristiky jednotlivců.

Toho lze dosáhnout zavedením:

- Fyzické a kognitivní přístupnosti
- Inkluzivního designu a rovných příležitostí
- Digitální přístupnosti
- Kreativní přístupnosti

2. Pokyny pro přístupná představení

Co je přístupnost

PŘÍSTUPNOST BUDOV (PROSTŘEDÍ) A KOGNITIVNÍ PŘÍSTUPNOST

Přístupné a funkční prostředí podporuje blahobyt jednotlivců a celkové fungování společnosti. Zajišťuje rovné příležitosti pro všechny, aby se mohli účastnit a přispívat, bez ohledu na jejich schopnosti. To zahrnuje rodiče s kočárky, osoby se zrakovým nebo sluchovým postižením, osoby s intelektuálními a kognitivními, psychickými problémy a osoby používající invalidní vozíky nebo skútry.

Aby bylo možné takové prostředí zajistit a zpřístupnit služby všem, je důležité zapojit do navrhování prostor, které vyhovují různým schopnostem pohybu, sluchu, zraku a porozumění, a zajistit tak, aby bylo konkrétní prostředí (budovy, místnosti) funkční pro všechny.

Podle principu řetězce přístupnosti by každý měl být schopen dosáhnout, přistupovat, používat a rozumět.

Klíčové aspekty přístupnosti:

- Fyzický přístup: Široké dveře, mírné rampy, bezpečné schody a výtahy vyhovují potřebám mobility a podporují používání invalidních vozíků, skútrů a kočárků.
- Smyslový přístup: Jasné značení, vhodné osvětlení a příjemné zvukové prostředí zlepšují vizuální a sluchovou přístupnost.
- Kognitivní přístup: Informace by měly být snadno srozumitelné, s použitím jasné komunikace, jednoduchého jazyka a intuitivního uspořádání

DIGITÁLNÍ PŘÍSTUPNOST

Internet se stal důležitým zdrojem informací pro všechny uživatele, proto je nezbytné, aby informace na něm byly stejně přístupné pro všechny.

V Evropě, kde [projekt PASS](#) působí, jsou aktuálně platné zákonné požadavky uvedeny v WCAG 2.0 (Web Content Accessibility Guidelines), technické normě, která zahrnuje dvanáct pokynů uspořádaných podle „čtyř principů přístupnosti“; ty stanoví, že všechny komponenty uživatelského rozhraní a navigace musí být:

- Vnímatelné (viditelné pro všechny smysly)
- Ovladatelné (musí existovat způsob, jak nástroje ovládat)
- Srozumitelné (informace jsou jasné a jednoznačné)
- Robustní (spolehlivé pro širokou škálu webových prohlížečů/user agents, včetně asistenčních technologií).

Zdroje:

Pokud se chcete dozvědět více o [WCAG](#) a/nebo [principech přístupnosti](#), navštivte webové stránky W3C.

KREATIVNÍ PŘÍSTUPNOST

Kreativní přístupnost, která funguje jako od samého začátku procesu jako součást umělecké strategie. Zajišťuje, že služby a postupy v oblasti přístupnosti nejsou pouze praktickým doplňkem již hotového díla, ale jsou pevně integrovány do kulturní produkce. Tato praxe umožňuje tvůrcům rozšířit své perspektivy a obzory, prozkoumat nové umělecké možnosti a posunout hranice možností divadelního umění.

Kreativní přístupnost v díle může například spočívat v použití titulků, které hrají aktivní roli v představení – jak tím, že textově vyjadřují, co se říká na jevišti, tak tím, že komentují dění na jevišti a účastní se ho. Titulky mohou být důležitou součástí vizuálního designu představení a mohou být implementovány jako součást celkové vizualizace představení, osvětlení, videa a scénografie.

V procesu tvorby inscenace je přístupnost integrována do uměleckého celku představení – ovlivňuje scénografii, zvukový a světelný design, návrhy kostýmů, režii i herecké výkony.

Je třeba prozkoumat a společně s celým týmem vytvořit různá kreativní řešení přístupnosti pro neslyšící diváky/diváky používající znakový jazyk, diváky se zrakovým postižením a diváky s kognitivními nebo jazykovými problémy.

Je dobré si uvědomit, že práce s lidmi se znevýhodněním (zdravotním postižením) vyžaduje odlišný přístup ke strukturování tvůrčího procesu a času na zkoušky. V praxi to znamená postupovat krok za krokem a mj. dělat častější přestávky.

SLUŽBY PŘÍSTUPNOSTI

Termín „služby přístupnosti“ označuje řadu nástrojů, funkcí a úprav, které jsou navrženy tak, aby prostředí, produkty a služby byly použitelné pro osoby s různými schopnostmi. Tyto služby zajišťují, že osoby se zdravotním postižením, jako jsou pohybová, smyslová, kognitivní nebo komunikační znevýhodnění, mají přístup k informacím, mohou pohybovat v prostoru a plně se účastnit aktivit.

Cílem služeb přístupnosti je odstranit bariéry a podporovat inkluzi, zajistit rovné příležitosti pro všechny, aby se mohli plně zapojit do různých společností a těžit z nabízených příležitostí.

Tabulka 1. Podpora vizuální informovanosti

KANÁL	KDY	SLUŽBA PŘÍSTUPU	POSKYTOVATEL
Zrak	Před	Informační leták s velkým písmem	Externí nebo interní poskytovatel tiskových služeb
Sluch	Před	Audio úvod (AI)	Audio popisovač
		Audio popis (AD)	
	Během	Audio titulky nebo titulky nad hlavou (AST)	
Hmat	Před	Informační leták v Braillově písmu	Překladatel Braillova písma
		Hmatová prohlídka (se zvukovou podporou)	Proškolený personál a audio popisovač

Tabulka 2. Podpora sluchové informovanosti

KANÁL	KDY	PŘÍSTUPOVÁ SLUŽBA	POSKYTOVATEL
Zrak	Před	Tlumočení do znakového jazyka (SLI) pro úvod	Tlumočník SLI
	Během	Tlumočení do znakového jazyka (SLI)	
		Horní titulky	Specializovaný titulkář v audiovizuálním překladu
		Titulky pro neslyšící (SDH)	
Sluch	Během	Indukční smyčka pro neslyšící	Zařízení poskytovaná specializovanými společnostmi
Hmat		Vibrační židle	

Další podpora

Ne všechna postižení a specifické potřeby jsou viditelné. Aby byla zajištěna inkluze i pro osoby s kognitivním, intelektuálním postižením nebo psychiatricky nemocné (porucha autistického spektra, demence, deprese a jiné psychiatrické poruchy), může být pro aktivní účast osob se specifickými potřebami prospěšné doplnění, nahrazení a přizpůsobení další podpory k výše uvedeným službám přístupnosti.

Několik příkladů:

- Snadno čitelný materiál dostupný před představením: ne všichni lidé dokážou snadno zpracovat velké množství informací najednou. Snadno čitelný materiál se

skládá z krátkých vět, text je doplněn obrázky, zjednodušeným jazykem a velkým jasným písmem a neobsahuje prvky, které by odváděly pozornost od hlavních informací.

- Přístupná, tzv. uvolněná představení (relaxed performances): zahrnují „chill out“ místnost, kde se lze uvolnit a odpočinout si, tlumené osvětlení v hledišti, aby se zabránilo úplné tmě, a uvědomělé používání zvuků či světelných efektů, které by mohly diváky zneklidňovat.
- Mezijazykové překlady: jedná se o překlady mezi jazyky, které umožňují přenos významu z jednoho jazyka do druhého a komunikaci mezi mluvčími různých jazyků. Může se například jednat o překlady mezi mluvenou angličtinou a mluvenou mateřštinou, mezi mluvenou angličtinou a lokálním znakovým jazykem nebo mezi mezinárodním znakovým jazykem a finským znakovým jazykem atp..

Připomínky

Propagační materiály k akci by měly být poskytovány v různých formátech a měly by jasně uvádět poskytované bezbariérové vybavení.

SLI v živých představeních se velmi liší od každodenních činností. Musí být integrováno do inscenace již od fáze zkoušek.

Pokud je cílem přístupnost, musí být přivítání diváků i tvůrců na místě konání inkluzivní a přístupné. To znamená, že personál na místě konání by měl být dobře proškolen v oblasti autismu, fyzických a smyslových postižení a poruch a měl by mít pečlivý a vstřícný přístup při komunikaci s diváky či při jejich doprovázení na místo představení.

PŘÍSTUPNÁ KOMUNIKACE A BEZPEČNOSTNÍ POKYNY

Zásady bezpečnějšího prostoru pro multilingvní a multikulturní projekt PASS

Bezpečné a inkluzivní prostředí je prostor, kde se každý cítí bezpečně, je respektován a oceňován, a to jak fyzicky, tak psychicky. Takový přístup umožňuje jednotlivcům svobodně se účastnit bez obav z urážek, šikany nebo jakékoliv újmy.

[Projekt PASS](#) funguje v multikulturním a vícejazyčném kontextu a aby byl zajištěn pocit bezpečí pro všechny účastníky, dodržujeme zásady bezpečnějšího prostoru.

Cílem těchto zásad je zajistit, aby se každý člověk, bez ohledu na své zázemí nebo identitu, mohl plně a pohodlně zapojit do našich akcí nebo aktivit s vědomím, že se nachází v podpůrném a vstřícném prostředí.

Shared Responsibility

Creating a safe environment is a collective effort. Every participant contributes to the safety or insecurity of the space, whether knowingly or unknowingly. Respect for others is the foundation of our community.

Sensitivity to Diversity

Respect others and strive to be sensitive to the diversity of the community and the differences between people. Avoid making assumptions about others and do not act on them.

Awareness and Care

Pay attention to the people around you. Care about what they say, how they feel, and how your words and actions affect them.

Positive Atmosphere

Contribute to a positive atmosphere through your actions. Let's be fair to others and not jump to conclusions.

Participation and Inclusion

We want everyone to feel they can participate as their true selves and feel safe.

If you see or experience inappropriate behavior, you have the right to intervene. Ensure that everyone is heard and included. Accept that not everyone wants to have the same voice or presence and that there are many ways to participate.

Respecting Boundaries & Integrity

Be aware of and respect the different boundaries of others. Everyone's identity is their own to define, and one's gender, sexual orientation, political orientation, or nationality should not be judged by their appearance. Respect the physical and mental integrity of others. No means no; do not disturb someone verbally, by touching, or by staring.

Zero Tolerance for Harassment

We have zero tolerance for all forms of harassment, bullying, discrimination, and racism. If someone asks you to stop any harassing behavior, you must stop immediately.

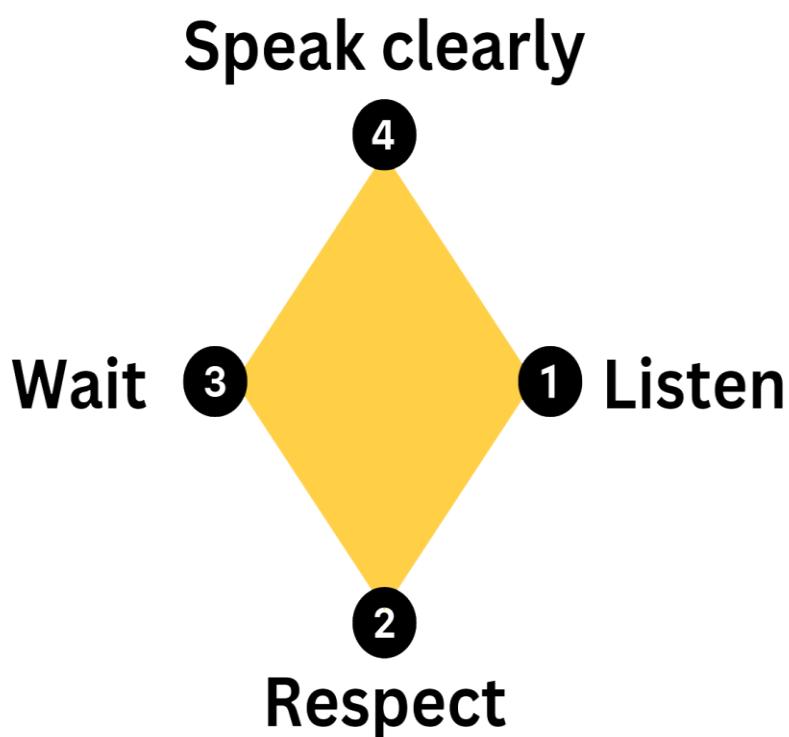
Constructive Feedback

If you receive criticism about your behavior, please respond constructively. Misunderstandings and disagreements are possible, but we can still ensure a safe environment for everyone by using constructive conflict principles.

Pokyny pro komunikaci

Dodržování těchto doporučení je nesmírně důležité při vícejazyčné umělecké produkci s lidmi z různých kultur a prostředí. Tento přístup pomůže zajistit, aby všichni účastníci dostali potřebné informace včas a rovnocenným způsobem a aby vše proběhlo co nejhladčeji, s ohledem na všechny zúčastněné.

Jako obecné pravidlo vždy dodržujte „čtyři zásady dialogu“ (Isaacs, W.), abyste zajistili psychologickou bezpečnost:

1. **POSLOUCHEJTE.** Dohodněte se na jasném pořadí vystoupení. Nepřerušujte ostatní, když mluví, a připomínejte ostatním, aby poslouchali, když nejsou na řadě. Poslouchajte, abyste porozuměli, ne abyste jen odpověděli (reagovali).
2. **RESPEKTUJTE.** Budte otevření a respektujte názory ostatních. Nepoužívejte násilnou komunikaci, neposmívejte se a/nebo nesudte někoho za to, co říká nebo jak to říká. Uvědomte si, že může dojít k nedorozumění a že každý má své vlastní hranice, silné a slabé stránky a právo být respektován, ať už s jeho názory souhlasíte nebo ne.
3. **POČKEJTE.** Použijte vizuální signály (např. zvednutí ruky), abyste požádali o slovo. Budte trpěliví a mluvte pouze, když jste na řadě, abyste ostatním umožnili vyjádřit své myšlenky a názory, aniž byste o nich dělali předčasné závěry, soudy a definitivní názory.
4. **MLUVTE SROZUMITELNĚ.** Budte upřímní a čestní; používejte jasný a jednoduchý jazyk a vyhýbejte se složitým větným konstrukcím. Vždy se snažte přizpůsobit hlasitost prostoru, ve kterém zkoušíte, s ohledem na ozvěnu, velikost prostoru, počet účastníků a vzdálenost.

Co to znamená v praxi

- Rovnost a přístupnost:
 - Všichni účastníci by měli dostat stejné informace ve stejný čas, aby se mohli účastnit na rovnocenném základě.
 - Jasně a srozumitelné pokyny zajistí, že účastníci se smyslovou, psychickou citlivostí nebo účastníci s poruchami autistického spektra se mohou účastnit bez nadbytečného stresu nebo zmatku.
- Překonávání jazykových bariér:
 - Pokud angličtina není mateřským jazykem žádného z účastníků, je důležité zajistit, aby všechny pokyny byly přeloženy přesně a srozumitelně.
 - Rozdejte všechny pokyny v písemné a vizuální podobě, aby jim všichni snadno porozuměli.
 - Používejte jasný a jednoduchý jazyk a vyhýbejte se složitým větným obrátům.
- Srozumitelnost komunikace:
 - Jasně komunikační protokoly a role pomohou předejít frustraci a zajistí kupř. hladký průběh tlumočení do znakového jazyka. To je zvláště důležité pro neslyšící účastníky, aby mohli sledovat konverzaci a aktivně se účastnit. Jako praktický příklad použijte pravidlo č. 3 ze „Čtyř principů dialogu“, dohodněte se na pořadí řečníků a komunikační etiketě.
 - Aby byla zajištěna přístupnost, zkontrolujte, zda je vždy přítomen tlumočnick znakového jazyka a zda má dobrý výhled na všechny přednášející; podle

potřeby použijte také další tlumočníky nebo pomocná zařízení, aby všichni mohli bez bariér sledovat zkoušku.

- Klidné a uspořádané prostředí:
 - Jasně pokyny a harmonogramy pomáhají vytvořit klidné a uspořádané prostředí pro zkoušení a workshopy, což je obzvláště důležité pro osoby se smyslovou, psychickou citlivostí nebo s poruchou autistického spektra. Snižuje to stres a pomáhá všem lépe se soustředit.
- Hladká spolupráce:
 - Když všichni vědí, jak a kdy komunikovat, spolupráce probíhá lépe a efektivněji. To pomáhá zajistit, že projekt proběhne podle plánu a že všichni zúčastnění mohou přispět svým nejlepším výkonem.
 - Pravidelně sbírejte zpětnou vazbu od všech účastníků a proveďte případné změny v komunikačních postupech.
 - Udržujte otevřený komunikační kanál, kde každý může vyjádřit své obavy a návrhy.

Slovní zásoba a volba slov

Inkluzi lze zajistit prostřednictvím vhodné slovní zásoby a volby slov - použitím jazyka, který je uctivý, neutrální a bez předsudků. Slova formují vnímání a mohou buď posilovat stereotypy, nebo podporovat porozumění.

Výběrem inkluzivního jazyka uznáváme rozmanité zkušenosti a identity, díky čemuž se všichni cítí viděni a respektováni. Vyhýbání se urážlivým výrazům, používání genderově

neutrálního jazyka a ohleduplnost ke kulturním rozdílům přispívají k inkluzivnímu prostředí.

Toto vědomé používání vhodné mluvy podporuje kulturu respektu a empatie, povzbuzuje účast a zajišťuje, že se všichni cítí vítáni a uznávání.

Jazyk „people-first“ klade důraz na osobu před jejím postižením, podporuje respekt a snižuje stigmatizaci. Vyžaduje citlivost k individuálním preferencím, různorodým zkušenostem a kulturním rozdílům a zároveň zajišťuje přístupnost a inkluzi. Tento rozvíjející se přístup podporuje respektující komunikaci a holistický pohled na jednotlivce.

Zde je několik příkladů jazyka zaměřeného na člověka:

- Místo „postižený člověk“ použijte „člověk s postižením“.
- Místo „autistické dítě“ řekněte „dítě s autismem“.
- Nahradte „upoutaný na invalidní vozík“ výrazem „osoba, která používá invalidní vozík“.
- Místo „psychiatricky nemocný“ použijte „člověk se zkušeností psychiatrické léčby“.

UPOZORNĚNÍ!

Osoba se zrakovým postižením není totéž jako osoba, která je nevidomá. Podobně člověk s částečnou ztrátou sluchu (nedoslýchavý) není neslyšící. Je důležité respektovat osobní preference: zatímco někteří jedinci mohou preferovat jazyk zaměřený na identitu (např. „nevidomý, slepý“ nebo „neslyšící“, „vozíkář“), zejména ve své komunitě, jiní tomu

tak nemusí být. V případě pochybností je nejlepší se zeptat, jak chtějí být dané osoby označovány.

Vytváření přístupných představení: plány a kontrolní seznamy

Plán přístupnosti koordinuje provádění právních předpisů, identifikuje a plánuje opatření nezbytná k tomu, aby byly prostory, budovy, doprava, produkty, služby a komunikace přístupné pro všechny.

V rámci projektu [„Let's PASS“](#) jsme museli vzít v úvahu, že realizace představení zahrnuje čtyři různé partnery z různých zemí, tedy čtyři různé produkční týmy a místa pro představení.

KROK 1: HODNOCENÍ STAVU PŘÍSTUPNOSTI

Přístupnost míst konání je v Evropě regulována legislativou, avšak ne všechny stávající budovy v oblasti scénických umění splňují požadavky na přístupnost, proto posouzení poskytuje obecný i konkrétní přehled o tom, jaké služby chybí a jaké úpravy lze provést. Posouzení stavu přístupnosti lze provést různými metodami a je vhodné provést jej s pomocí odborných znalostí.

Jedním z nejdůležitějších kroků je provést terénní výzkum s odborníky, a poté také uživatelský test, který může poskytnout užitečnou zpětnou vazbu od konečných uživatelů daného místa.

Kontrolní seznam přístupnosti ACCAC níže má za cíl pomoci posoudit přístupnost kulturních prostředí a zařízení.

A. Propagace a marketing

1. Marketing	ANO	NE
Jsou při informování veřejnosti použita různá média?	•	•
Je webová stránka přístupná pro osoby se zrakovým postižením?	•	•
Jsou základní informace jasné a snadno čitelné?	•	•
Jsou informace jasné/snadno srozumitelné?	•	•
2. Informace a přístupnost	ANO	NE
Jsou informace o přístupnosti dostupné na internetu?	•	•
Obsahují další informační zdroje údaje o přístupnosti?	•	•
Existuje úvodní brožura/průvodce o přístupnosti?	•	•
Jsou údaje o přístupnosti dostupné i jinými způsoby?	•	•

B. Přístupnost budovy a prostředí

1. Příchod do budovy	ANO	NE
Může auto zastavit u vchodu do kulturního zařízení?	•	•
Jsou k dispozici bezbariérová parkovací místa?	•	•
Je k dispozici dostatečný počet parkovacích míst pro osoby se zdravotním postižením vzhledem k velikosti budovy?	•	•
Máte parkovací místa v blízkosti vchodu?	•	•

Je přístupová cesta vedoucí ke vchodu volná?	•	•
2. Vchod	ANO	NE
Má budova u vchodu schodiště?	•	•
Je rampa (je-li instalovaná) provedena v souladu s předpisy?	•	•
Je výtah/plošina (je-li instalovaný) navržen v souladu s předpisy?	•	•
Je před dveřmi volný prostor potřebný pro otočení vozíku? (Minimální velikost otočného prostoru je přibližně 1500 x 1500 mm).	•	•
Je schodiště zapuštěno do země/podlahy?	•	•
Je uživatel vozíku schopen otevřít dveře a projet jimi?	•	•
Je pohyb u vchodu do budovy bezpečný?	•	•
Je při plánování akce zohledněna navigace?	•	•
Pomáhá personál kulturního zařízení například při přesunu nebo zastavení (vozíku, imobilní osoby) ve dveřích a poskytuje dostupné pomůcky?	•	•
3. Pohyb v budově	ANO	NE
Jsou k dispozici pomůcky pro bezpečný pohyb, jako jsou invalidní vozíky, vozíky nebo kočárky?	•	•
Jsou všechny místnosti bezbariérové (bez schodů)?	•	•
Je rampa (je-li instalovaná) zhotovena v souladu s předpisy?	•	•
Je výtah/zvedák (je-li instalovaný) navržen v souladu s předpisy?	•	•
Jsou v každé místnosti alespoň jedny dveře přístupné pro vozíčkáře? (min. šířka 90 cm)	•	•
Mají vnitřní prostory budovy dostatečný prostor pro otočení invalidního vozíku? (Minimální velikost otočení je přibližně 1500 x 1500 mm).	•	•
Je pohyb po prostorách kulturního zařízení bezpečný?	•	•

Je při plánování akce zohledněna navigace / snadnost orientace?	•	•
4. Pohyb venku a mezi budovami	ANO	NE
Jsou všechny používané cesty volné?	•	•
Je pohyb v daném prostoru bezpečný?	•	•
Je při navrhování cest zohledněna navigace / snadnost orientace?	•	•
5. Pobyt v budově	ANO	NE
Jsou všichni zaměstnanci seznámeni se základními informacemi o dostupných pomůckách a službách?	•	•
Je každý člen personálu schopen v případě potřeby pomoci klientům s omezenou pohyblivostí nebo zdravotním postižením / specifickými potřebami?	•	•
Je zvukové prostředí přijatelné (bez rušivých zvuků nebo nadměrného hluku)?	•	•
Jsou k dispozici toalety vhodné pro osoby s omezenou pohyblivostí?	•	•
Jsou v šatně věšáky s nízkými ramínky (např. pro děti nebo vozičkáře)?	•	•
Je ve veřejných prostorách dostatek míst k sezení?	•	•
Je alespoň část pokladni přepážky v vhodné výšce pro vozičkáře nebo osoby menšího vzrůstu a je u přepážky k dispozici indukční smyčka, příp. jiné sluchové pomůcky?	•	•
Je osvětlení v hledištích dostatečné, ale neoslňující?	•	•
Je kvalita vzduchu přijatelná?	•	•
Jsou interiéry nekuřácké?	•	•
6. Požární bezpečnost	ANO	NE
Je budova vybavena také vizuálními požárními alarmy?	•	•
Jsou osoby s omezenou pohyblivostí bez pomoci schopny opustit rizikovou místnost nebo se přesunout do jiné protipožárně zabezpečené prostory?	•	•

KROK 2: STRATEGICKÉ CÍLE A AKČNÍ PLÁN PRO IMPLEMENTACI

Na základě závěrů z posouzení stavu přístupnosti je třeba analyzovat všechna data a vypracovat akční plán.

Obvykle je při řešení nedostatků a překážek zjištěných při hodnocení přístupnosti vhodné postupovat podle pětibodového akčního plánu přístupnosti:

1. Provedte odborné posouzení přístupnosti, které odhalí komplexní překážky, a stanovte opatření.
2. Vyhodnoťte překážky, které je třeba odstranit, což v případě daného místa může vést například k plánu renovace.
3. Zkontrolujte dostupný čas a rozpočet.
4. Vytvořte diagram postupu úprav: nástroj také pro plánování a komunikaci.
5. Úpravy by neměly ohrozit budoucí akce. Při různých fázích zvolte správný sled akcí.

Strategické cíle a aktivity

Při plánování strategických cílů v oblasti přístupných představení by měla být zahrnuta a upřednostněna přístupnost. To zahrnuje propagaci přístupnosti, zlepšení fyzických aspektů, přístupnosti používaných zařízení, komunikačních stylů a nabízených služeb či realizaci školení v oblasti přístupnosti.

Každý kulturní projekt / inscenace má navíc své vlastní cíle a zahrnuje řadu dalších aktivit souvisejících s jeho jedinečností.

Doporučení: Použijte tuto tabulku jako referenci pro stanovení strategických cílů a opatření vedoucích k jejich dosažení:

Cíl	Opatření	Odpovědnosti a role	Uživatelé	Hodnotící ukazatele	Termín a rozpočet

Harmonogram realizace

Pro realizaci stanovených opatření je pro každou službu nezbytné vytvořit kontrolní seznam. Ten může zahrnovat:

- Plánování
- Technické požadavky
- Specifická organizace a navigace
- Komunikace
- Školení
 - Posouzení vašich školicích potřeb: definujte výsledky, kterých by měli účastníci dosáhnout.
 - Návrh plánu školení: začleňte výsledky do aktivit a navrhnete vzdělávací cíle.
 - Vypracování materiálů: Uvedte zdroje, které potřebujete k realizaci aktivit a dosažení cílů (např. školitelé, prostory, technologie).
 - Realizace: Nechte tým efektivně absolvovat školení.
 - Hodnocení: Provedte hodnocení, aby se posoudilo, do jaké míry byly splněny celkové cíle programu.

Co dělat:

Den před akcí	V den akce	Když se chystá začátek představení	Po akci
Pokladna je připravena poskytovat přístupná zařízení	Kompletní kontrola zařízení po jeho instalaci	Návštěvníci mají dostatek času, aby se dostali na svá místa a přepnuli se na případná přenosná zařízení	Získejte zpětnou vazbu od návštěvníků a poskytovatelů přístupných zařízení
Závěrečná kontrola osobně s poskytovateli přístupných zařízení	Závěrečná kontrola, zda jsou zaměstnanci informováni o bezbariérové akci	Zkontrolujte, zda mají návštěvníci dobrý výhled a přehled o poskytovaných službách (titulky, popisky, tlumočnický znakového jazyka, jeviště)	Poskytnout řadu metod pro poskytování zpětné vazby.
Představte poskytovatele přístupných zařízení technikům, tvůrčímu týmu a personálu v přední části domu	Pokladna a personál v přední části budovy vědí, kde se zařízení a vybavení nacházejí a jak je ovládat/navigovat	Zkontrolujte a ujistěte se, že přenosná zařízení fungují a návštěvníci vědí, jak je používat	Ved'te záznamy pro budoucí použití (získané ze zpětné vazby).
Příležitost pro zaměstnance pozorovat přístupná zařízení v akci	Miska s vodou a zelená plocha pro asistenční psy	Dohodněte se na gestu, kterým návštěvník sdělí potřebu pomoci s zařízeními / nebo z jiných důvodů během představení	Zajistěte, aby byla všechna přenosná zařízení shromážděna, veškeré vybavení zabaleno a roztrženo/vráceno.
Kompletní kontrola funkčnosti veškerého vybavení			Poskytněte zpětnou vazbu dodavatelům/poskytovatelům

KROK 3: MONITOROVÁNÍ A HODNOCENÍ

Zajištění přístupnosti na kulturní akci vyžaduje plánování, koordinaci, komunikaci a shromažďování zpětné vazby od uživatelů a partnerů. K tomu je důležité pracovat na dvou různých úrovních – interní a externí – a v procesu kreativní přístupnosti, který je nastaven od samého začátku, všichni partneři spolupracují a jsou dotazováni ohledně akčního plánu a jeho implementace.

Další kontrolní seznamy pro úplné řízení bezbariérové / přístupné akce, například:

1. Kontrolní seznam pro výběr místa realizace (produkce)
2. Kontrolní seznam pro externí opatření
3. Kontrolní seznam pro interní opatření
4. Kontrolní seznam pro komunikaci
5. Kontrolní seznam pro následnou komunikaci, péči a zpětnou vazbu

1. Výběr dostupného kulturního zařízení (produkce)

KONTROLA:	KDY	HOTOVO/NEHO TOVO
Ujistěte se, že přístupnost místa, kde plánujete bezbariérovou / přístupnou akci, je v souladu s pokyny.		•
Zkontrolujte termíny akcí a dostupnost místa konání.		•
Vyberte umělecký produkční tým, který je ochoten uspořádat vysoce přístupnou akci.		•
Zajistěte pro produkční tým školení o přístupnosti.		•

2a. Externí dohody s: tlumočníkem (AUDIO DESCRIBER)

ZKONTROLUJTE:	KDY	HOTOVO/NEHO TOVO
Kontaktovat jednoho nebo více tlumočnicků a dohodnout se na nabídce		•
Informujte o možnostech zkoušek a termínech představení		•
Poskytněte přípravné materiály, např. textovou brožuru, programovou brožuru, videozáznam		•
Domluvte se na nahrání přizpůsobeného úvodního slova		•

2b. Externí dohody s: TLUMOČNÍKEM DO ZNAKOVÉHO JAZYKA

ZKONTROLUJTE:	KDY	HOTOVO/NEHO TOVO
Kontaktujte jednoho nebo více tlumočnicků a dohodněte se na nabídce		•
Sdělte možnosti zkoušek a termíny vystoupení		•
Doručte přípravné materiály, např. textovou brožuru, scénář, videozáznam		•
Domluvte se na tlumočení obecného úvodního slova		•

3a. Interní dohody s: POKLADNOU

KONTROLA:	KDY	HOTOVO/NEHO TOVO
V místě konání je zajištěno efektivní rozdělení míst k sezení		•
Prodej vstupenek		•
Je k dispozici alespoň jedna osoba, která může poskytnout dostupné informace o vstupenkách a představení		•
Dostupnost přístupných materiálů o představení		•

3b. Interní dohody s: INSPEKTOREM HLEDIŠTĚ

KONTROLA:	KDY	HOTOVO/NEHO TOVO
Domluvte se na postupech při pomoci vozíčkářům a dalším osobám se specifickými potřebami		•
O individuálních postupech seznámení diváků s prostorem / představením a přidělení sedadel		•
Diskutujte o potřebě dalšího personálu pro asistenci od vstupu do sálu		•
Zajistěte vhodné zázemí pro asistenční psy		•
Zajistěte distribuci a sběr pomůcek pro přístupné představení		•

3c. Interní dohody s: PRACOVNÍKY VZDĚLÁVÁNÍ/VEŘEJNÝCH VZTAHŮ

ZKONTROLOVAT:	KDY	HOTOVO/NEHO TOVO
Vytvoření a poskytnutí obecného úvodu (úvodního slova)		•
Domluve se na časovém harmonogramu a formátu sdělení úvodního slova		•
Domluve se na spolupráci s externími odborníky		•

3d. Interní dohody s: PRODUKČNÍM

KONTROLA:	KDY	HOTOVO/NEHO TOVO
Dohodněte se o způsobu užití zařízení pro rozpoznávání hlasu		•
Dohodněte se o možnostech haptické prohlídky (sensory tour)		•

3e. Interní opatření se: STAGE MANAGEREM

KONTROLA:	KDY	HOTOVO/NEHO TOVO
Domluva místa / prostor pro úvodní slovo (introdukcí)		•
Domluva specifického umístění sedadel pro představení		•
Načasování hlasového rozpoznávání a haptické prohlídky		•
Zajistit instalaci audio popisu a jeho zprovoznění		•
Zajištění indukční smyčky		•
Zajištění umístění titulkovacího zařízení		•

4. Komunikace s: PUBLIKEM

KONTROLA:	KDY	HOTOVO/NEHO TOVO
Komunikace je v souladu s organizacemi pracujícími s cílovým publikem		•
Informace o tom, jak se dostat na místo konání a co nabízí specifické představení, jsou k dispozici na webových stránkách a v médiích věnovaných akci		•
Akce je propagována prostřednictvím různých médií		•
Webové stránky akce jsou v souladu s pokyny pro digitální přístupnost		•
Webové stránky obsahují audio čtečku textu		•
V den akce zajistíte letáky v Braillově písmu a letáky s velkým písmem		•

5a. Shromažďování zpětné vazby od: PUBLIKA

ZKONTROLUJTE:	KDY	HOTOVO/NEHO TOVO
Vyberte způsob sběru zpětné vazby, který je přístupný pro různé cílové skupiny (např. dotazníky, průzkumy, rozhovory, hodnocení pocitů, fokusní skupiny).		•

5b. Shromažďování zpětné vazby od: PARTNERŮ A POSKYTOVATELŮ SLUŽEB

KONTROLA:	KDY	HOTOVO/NEHO TOVO
Zajistíte interní systém hodnocení.		•
Oslovte poskytovatele služeb (SLI, audio popisovače atd.)		•

3. Přístupnost v praxi

Případová studie z projektu PASS

V kapitole 1 jsme hovořili o kreativní přístupnosti, která byla klíčovou součástí tvůrčího procesu inscenačního [projektu PASS](#) při přípravě finálního představení, a to ve spolupráci se čtyřmi různými partnery ze čtyř evropských zemí:

V této kapitole představíme, jak byla přístupnost implementována do tvůrčího procesu od samého začátku a jaké výzvy byly zdůrazněny v jednotlivých fázích procesu uměleckými týmy a partnery.

Tvůrčí proces byl rozdělen do čtyř různých fází:

1. Přípravné práce
2. Umělecká rezidence
3. Zkoušky a workshopy
4. Představení

Hlavní silné stránky spočívají v rozmanitosti, kulturním bohatství, spolupráci a kolektivní inovaci, zatímco výzvy často pramení z rozporů mezi vizemi, nerovnoměrné účasti, časových a zdrojových omezení a stresu souvisejícího s představením.

PŘÍPRAVNÉ PRÁCE

V této fázi tvůrčího procesu byla přístupnost zajištěna tím, že byly různé potřeby zahrnuty do plánování, čímž byla zajištěna inkluze a hlubší spolupráce mezi partnery a tvůrčími týmy. Plánování bylo navrženo s velkou pečlivostí, s ohledem na vyvážení různých požadavků, zejména s větší flexibilitou při práci s lidmi s různými potřebami. Kromě toho byly různé jazyky, kulturní zvyklosti, zapojení umělců s postižením i bez něj nejen uznány, ale také považovány za obohacení procesu.

Partneři zdůraznili následující **silné stránky**:

- Široká škála podnětů a inspirací, obohacujících tvůrčí základ.
- Včasné budování důvěry a vzájemného respektu, což umožnilo hladší spolupráci.
- Jasná vize, cíle a časový harmonogram snížily zmatek a stanovily očekávání.
- Strukturované plánování podporovalo inkluzi a pokrok.
- Rozmanitost kulturních zvyklostí, perspektiv a potřeb obohatila celý proces.

Partneři zdůraznili následující **výzvy**:

- Nadměrné plánování někdy omezuje spontánnost a možnosti improvizace.
- Rozdílné nápady a pracovní styly vedly občas k třenicím.
- Nerovnoměrné příspěvky, přičemž v rozhodování dominovaly silnější osobnosti.
- Plánování a koordinace různých potřeb a kulturních praktik byly složité.

Příklady dobré praxe

Zlepšení přístupnosti v této fázi mohlo zahrnovat:

- Podporu flexibility: ponechat v plánech „volná místa“ pro neplánované zkoumání a sladění názorů.
- Zajištění vyvážené účasti: použití strukturovaných metod (např. diskuse u kulatého stolu, střídání moderátorů).
- Zlepšení nástrojů pro plánování: zavedení digitálních platforem, které zohledňují různou dostupnost a potřeby.

UMĚLECKÁ REZIDENCE

Během této fáze byl kladen důraz na zásady bezpečného prostoru s cílem vytvořit prostředí, ve kterém by mohli přispívat všichni účastníci, s ohledem na výzvy spojené s vícejazyčnou komunikací. Podpora v oblasti pohostinství (ubytování, stravování, logistika) přispěla k přístupné účasti a snížila stresové faktory mimo tvůrčí práci.

Partneři zdůraznili následující **silné stránky**:

- Vyhrazený, nepřerušovaný čas pro experimentování a kreativní riskování.
- Spolupráce v reálném čase umožnila synergii a objevování.
- Bezpečné, pohlcující prostředí podporovalo růst, rozvoj dovedností a kulturní výměnu.
- Pohostinnost a logistická podpora (ubytování, stravování) podporovaly pohodlí a soustředění.
- Vícejazyčná a mezikulturní interakce obohatila perspektivy.

Partneři zdůraznili následující **výzvy**:

- Dílčí nejistota vyplývající ze střetu myšlenek a kulturních stylů práce.
- Nedostatek jasných struktur pro řešení problémů (např. žádný určený mediátor „bezpečného prostoru“).
- Časové a zdrojové omezení bránily hlubšímu prozkoumání myšlenek.
- Potřeba jednotného vedení v oblasti choreografie, režie a designu byla rozpoznána pozdě.

Příklady dobré praxe

- Komunikace a zprostředkování konfliktů vyžadují strukturu a společné porozumění všech zúčastněných. Jako osvědčený postup je důležité jmenovat důvěryhodného facilitátora nebo mediátora pro otázky bezpečného prostoru (prostředí) a zajistit, aby byli účastníci vyslechnuti.
- Další osvědčenou praxí zajišťující přístupnost je plánování zdrojů. Zajistěte si pokud možno delší čas nebo fázové rezidence, aby bylo možné více přestávek, relaxace a následných úprav. Každý potřebuje podporu, klid pro práci a uznání.

ZKOUŠKY A WORKSHOPY

Zkoušky byly chvílemi, kdy se všechny tvůrčí týmy ze čtyř různých zemí mohly sejít, aby nacvičily představení a sjednotily různé části tvůrčího procesu. Tato fáze nebyla bez problémů s přístupností, protože přinesla nové vrstvy, které bylo třeba brát v úvahu, jako jsou jazykové bariéry, kulturní rozdíly a různé stresové faktory. Proto se v této fázi kladl

důraz na mezikulturní a mezioborovou přístupnost, s výslovnou zmínkou o osvojování nových dovedností v oblasti práce s rozdíly a inkluzí. Bylo vynaloženo úsilí, aby byly hlasy vyslyšeny, i když někdy nerovnoměrně.

Partneři zdůraznili následující **silné stránky**:

- Rozvoj mezikulturních a interdisciplinárních dovedností.
- Posílení týmových vazeb a kolektivního vlastnictví práce.
- Zvýšení povědomí o přístupnosti a inkluzi mezi spolupracovníky.

Partneři zdůraznili následující **výzvy**:

- Stres a únava způsobené časovým tlakem a intenzivními zkouškami.
- Rozdíly v tvůrčích přístupech občas vedou ke konfliktům.
- Ne všechny hlasy byly vyslyšeny stejně; silnější osobnosti někdy dominovaly.
- S blížícím se debutem narůstalo napětí způsobené vyčerpáním a trémou.

Příklady dobré praxe

Vzhledem k vysoké koncentraci stresových faktorů v této fázi by se měla věnovat větší pozornost zajištění duševní a fyzické pohody:

- Zaveďte strukturované přestávky, relaxační techniky a metodiky na podporu duševního zdraví.
- Při setkání v rozmanitém a mezinárodním kontextu pomáhají nástroje pro řešení konfliktů usnadnit dialog konstruktivním a respektujícím způsobem.

- Inkluzivní metody zkoušek mohou zahrnovat střídání vedení nebo zkoušky v menších skupinách, aby se zesílily tišší hlasy. Kromě toho by bylo dobré se dohodnout na tzv. značkách a bezpečných slovech, aby účastníci mohli komunikovat jednotným a bezpečným způsobem.

DEN PŘEDSTAVENÍ

V každý den představení se přístupnost rozšířila i mimo tvůrčí tým na diváky (prostřednictvím smyslových prohlídek / sensory tours, inkluzivních workshopů a příležitostí pro děti se zdravotním postižením i bez postižení zažít generální zkoušky).

Zejména smyslové prohlídky a workshopy v Praze byly vysoce přístupné: děti se speciálními vzdělávacími potřebami a různými zdravotními postiženími se zapojily skutečně participativním a spolutvůrčím způsobem. To ukazuje silnou pozornost věnovanou přístupnosti jak pro diváky, tak pro účinkující.

Samotný formát spolupráce (tvůrčí spojení umělců s postižením a bez postižení) ztělesňoval přístupnost již od projektového návrhu.

Partneři zdůraznili následující **silné stránky**:

- Vyvrcholení společného úsilí vyvolalo hrdost a viditelnou spolupráci.
- Silné reakce živého publika dodaly umělcům energii a potvrdily jejich význam.
- Veřejné uznání potvrdilo úspěch společného tvůrčího procesu.

Partneři zdůraznili následující **slabé stránky**:

- Stres a nervozita z naplnění očekávání vyvolaly tlak, zejména na citlivější členy.

Reference

[Kreativní přístupnost](#)

[TIKSI – kreativní přístupnost v praxi \(https://duvteatern.fi/eng/tiksi/\)](https://duvteatern.fi/eng/tiksi/)

[Definice DEIAB. Ohio University.](#)

[Mezijazykové překlady. Eurotrad.](#)

Přístupnost ke scénickým uměním. Universitat Autònoma de Barcelona, Coursera.

[EnAbling Change | Přístupnost míst a průvodci po místech](#)

[Virtuální koncerty a festivaly: Průvodce přístupností Ubytování a inkluze budov – Přístupné festivaly](#)

[Přístupnost v Brighton Dome | Brighton Dome](#)

Innovating accessibility. Championing disabled creatives www.shapearts.org.uk

[OneWorld festival_Culture for all: practical methodology for accessible events](#)

[Ukázat přístupnost v místě konání by mělo být stejně snadné jako...](#)

[\(2573\) Přístupnost na první pohled – YouTube](#)

[Vysvětlení sedadel ADA – Zajištění přístupnosti ve veřejných prostorách – Plenární zasedání](#)

[Směrnice – 2019/882 – EN – EUR-Lex](#)

[Otevřené mysli – MTF Labs](#)

[Kulttuuria kaikille – Titulní strana](#)

[TACCU | Tampere Accessibility Unit | Tampereen korkeakouluyhteisö](#)

[WebAIM: Contrast Checker](#)

[Kdo může používat \(WhoCanUse.com\)](#)

[Rovnost a inkluze – Evropská komise](#)

[10 tipů pro vytvoření bezpečného prostoru](#)

[We Rise „Vytvoření bezpečného prostoru“](#)

[Zásady pro bezpečnější akce v THL](#)

[Kohti kaikkien kansalaisopistoa](#)

[Kontrolní seznam – Projekt A11Y](#)

[Kontrolní seznamy](#)

[WCAG 2 Přehled | Iniciativa pro přístupnost webu \(WAI\) | W3C](#)

[Accessible EU https://accessible-eu-centre.ec.europa.eu/content-corner/digital-library/web-content-accessibility-guidelines-wcag-22_en](https://accessible-eu-centre.ec.europa.eu/content-corner/digital-library/web-content-accessibility-guidelines-wcag-22_en)

[Ada-checklist.pdf](#)

[Kontrolní seznam přístupnosti místa konání: 17 otázek, které byste měli položit organizátorům akce | Blog Cvent](#)

[Kontrolní seznam přístupnosti schůzek a akcí – informace o přístupnosti](#)

[Kontrolní seznam přístupnosti akce](#)

[Kontrolní seznam přístupnosti schůzek a akcí](#)

[Jak vytvořit plán a zásady přístupnosti](#)

[Základy: Interakce s osobami se zdravotním postižením](#)

[Pokyny pro osvědčené postupy při plánování přístupných akcí](#)

Easy Read | [Nadace pro osoby s poruchami učení. Snadno čitelný materiál](#)